

RAAP-NOTITIE 940

Plangebied Veurselaan 107

Voorburg, gemeente Leidschendam-Voorburg

Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend
veldonderzoek

Colofon

Opdrachtgever: Hockeyvereniging Cartouche

Titel: Plangebied Veurselaan 107, Voorburg; gemeente Leidschendam-Voorburg;
archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: november 2004

Auteur: drs. P. Deunhouwer

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2004\VOWE\N0940-VOWE.doc

Projectcode: VOVE

Projectleider: drs. P. Deunhouwer

ARCHIS-waarnemingsnummer: nog toe te kennen

Autorisatie: drs. B. Jansen

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2004

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van hockeyvereniging Cartouche heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 5 november 2004 in samenwerking met Milieu Adviesbureau Adverbo een archeologisch vooronderzoek (kartering) uitgevoerd in verband met de voorgenomen aanleg van verdiepte kleedruimten in het clubgebouw van de vereniging aan de Veurselaan 107 te Voorburg (gemeente Leidschendam-Voorburg). Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Tijdens het veldonderzoek zijn op relatief korte afstand van elkaar (5-20 m) 6 boringen gezet, waarbij in 1 boring een klein fragment handgevormd aardewerk is aangetroffen. Dit fragment is afkomstig uit een boven het Hollandveen gelegen zandlaag die waarschijnlijk verstoord is; mogelijk gaat het om een zandlaag die vanaf een hoger gelegen deel van de strandwal is afgeschoven. Andere archeologische indicatoren of sporen van een 'vuile' archeologische (vondst)laag, die op een intacte vindplaats zou kunnen wijzen, zijn niet aangetroffen.

Omdat de aanwezigheid van (andere) archeologische resten niet geheel valt uit te sluiten, wordt aanbevolen om voor een klein deel van het gebied waar de aanleg van de kelder zal plaatsvinden, de graafwerkzaamheden onder archeologische begeleiding te laten plaatsvinden. Deze begeleiding heeft betrekking op een zone van circa 5x10 m, waar op circa 1,5 m -Mv (onder een dunne veenlaag) nog een intacte top van de (flank van) de strandwal aanwezig is.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van hockeyvereniging Cartouche heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 5 november 2004 een archeologisch vooronderzoek (kartering) uitgevoerd in verband met de voorgenomen aanleg van verdiepte kleedruimten (kelders met een oppervlak van in totaal circa 600 m²) bij het clubgebouw aan de Veurselaan 107 te Voorburg (gemeente Leidschendam-Voorburg). De met deze aanleg gepaard gaande bodemingrepen zouden van nadelige invloed kunnen zijn op eventuele archeologische waarden. Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebied

Het plangebied ligt op circa 100 m ten Noordwesten van de Veurselaan (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 30G van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 86.200/455.600. Het perceel staat kadastraal bekend onder gemeente Voorburg, sectie D, nummer 3159. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied deels bebouwd en van oppervlakteverharding (bestrating) voorzien, deels in gebruik als sportveld (grasland).

1.3 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek. Het inventariserend archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001). Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARCheologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

Ten behoeve van het bureauonderzoek is dankbaar gebruik gemaakt van de gegevens die door dhr. ing. M. van Rijn van de gemeente Leidschendam-Voorburg ter beschikking zijn gesteld (Van Rijn, 2004).

2.2 Resultaten

Geo(morfo)logie

Het plangebied maakt deel uit van de 'Oude Duin- en Strandzanden' (NITG, 1998: code ODS) en ligt op (de flank van) een strandwal. Strandwallen zijn hoofdzakelijk opgebouwd uit zand, dat onder invloed van getijden en golfwerking parallel aan de kust werd afgezet. Zodra de strandwal boven gemiddeld hoogwater uitkwam, kon deze (periodiek) droogvallen en vormden zich hierop, onder invloed van de wind, lage duinen: de zogenaamde Oude Duinen. De oudst bewaard gebleven strandwallen in het West-Nederlandse kustgebied liggen op circa 8 km ten oosten van de huidige kustlijn en zijn waarschijnlijk vanaf circa 3800 voor Chr. gevormd. Vanaf dat moment ontstonden ten westen hiervan steeds nieuwe strandwallen met duinen en verplaatste de kustlijn zich geleidelijk in westelijke richting. Aan deze kustuitbouw kwam rond 500 voor Chr. een einde. Tussen de hoger gelegen strandwallen bevinden zich lager gelegen strandvlakten die geleidelijk zijn opgevuld met klei en veen. Plangebied Veurselaan 107 ligt op de noordwest(flank) van een strandwal waarop naast Voorburg ook Rijswijk, Leidschendam en Voorschoten liggen.

Bodem

Aangezien het plangebied binnen de bebouwde kom van Leidschendam-Voorburg ligt, zijn hierover geen bodemkundige gegevens beschikbaar. Op basis van de bodemkenmerken die van buiten de bebouwde kom beschikbaar zijn, komen in de (directe) omgeving van het plangebied zeer waarschijnlijk beekerdgronden en weideveengronden voor (Stiboka, 1982; Leijnse, 2004).

Archeologie

In ARCHIS staan uit de directe omgeving van het plangebied archeologische vindplaatsen geregistreerd uit het Laat Neolithicum, de Bronstijd, de IJzertijd en de (Late) Middeleeuwen en Nieuwe tijd. In 2004 zijn bij de aanleg van een waterpartij op circa 300 m ten noordwesten van het plangebied verschillende archeologische resten geborgen die aan de laat-neolithische Vlaardingen-cultuur (circa 2400 voor Chr.) zijn toe te schrijven (Leijnse, 2004).

Het plangebied maakt deel uit van een terrein dat op de archeologische monumentenkaart (AMK) van Zuid-Holland staat aangegeven als een terrein van hoge archeologische waarde (CMA-code 30G-2). Dit terrein bevat resten van de hofstede *Duivesteyn* (te dateren in de Late Middeleeuwen) en 2 boerderijen uit de Nieuwe tijd. Het betreft de boerderijen West- en Oost-Duivesteyn die uit deze hofstede zijn voortgekomen.

In 1986 en 1997 zijn tijdens archeologische veldverkenningen in de buurt van West-Duivesteyn door de Archeologische Werkgroep Leidschendam-Voorburg, verschillende vondsten uit het Laat Neolithicum, Late IJzertijd, Romeinse tijd en Middeleeuwen aangetroffen (Van Rijn, 2004; De Jonge, 2001).

Historische geografie

Het plangebied staat bekend als de boerderij Oost-Duivesteyn, die samen met de boerderij West-Duivesteyn in 1606 is voortgekomen uit de ridderhofstad Duivesteyn of 'Klein Duivenvoorde' (De Jonge, 2001). Deze ridderhofstad wordt reeds in het jaar 1358 vermeld. Beide boerderijen staan afgebeeld op een kaart die in 1560 door de landmeter Jacob Coenraetsz is gemaakt (figuur 2). Op deze kaart staat ook een weg (het Buyrpat) aangegeven: de huidige Veurselaan.

Archeologische verwachting

Volgens de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Duin en bollenstreek (Koenders, 2002) geldt voor het plangebied een hoge kans op het aantreffen van archeologische vindplaatsen vanaf het Laat Neolithicum tot en met de (Late) Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Deze verwachting hangt samen met de ligging van het plangebied op de noordwestflank van een strandwal. Door hun hogere (en droge) ligging boden deze vanaf de Prehistorie uitstekende bewoningsmogelijkheden, wat tot uitdrukking komt in de vele archeologische vindplaatsen die op de strandwallen in het West-Nederlandse kustgebied zijn aangetroffen.

Hoewel weinig bekend is over de ligging van de oorspronkelijke laat-middel-
eeuwse ridderhofstad, wordt de kans klein geacht dat hiervan bij de te ont-
graven kelders sporen worden gevonden. Dit heeft niet alleen te maken met de
geringe ruimtelijke omvang van de bodemingrepen, maar ook met de ligging
ten opzichte van de strandwal, waaruit moet worden opgemaakt dat in deze
zone alleen de achtererven van eventuele nederzettingen worden verwacht.

3 Veldonderzoek

3.1 Methodes

Tijdens het veldonderzoek zijn 6 boringen verricht in op een onderlinge afstand van 5-20 m (figuur 1). De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode Laat Neolithicum t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen.

Er is geboord tot maximaal 3,0 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een zuigerboor met een diameter van 8 cm. De boringen zijn onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

In alle boringen is vanaf maaiveld een tot enige decimeters dikke opgebrachte zandlaag aanwezig. Hieronder bevindt zich een donkerbruin gevlekt pakket humeus zand, waarin (recent) puin, mortel, sintels en glas voorkomen. Uit de samenstelling valt op te maken dat ook deze laag is opgebracht of omgezet. De dikte hiervan verschilt van circa 1,3 m in de boringen 1 t/m 4 tot circa 1,0 m in de boringen 5 en 6. In 4 boringen is hieronder een dunne zandige en iets amorfe veenlaag aangetroffen, in dikte variërend van 5-15 cm (boringen 1 t/m 4). Het hierin aanwezige zand is te interpreteren als ingestoven strandwalzand. Deze veenlaag dekt een zandpakket af dat is geïnterpreteerd als de Oude Duin- en Strandzanden (ODS). Dit pakket ODS is in alle boringen tussen 1,4 m -Mv en 1,5 m -Mv aangetroffen. Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor bodemvorming of resten van een 'oud' oppervlak.

Uit de profielen (de aanwezigheid van veen met ingestoven zand) valt af te leiden dat de bodem in het plangebied kenmerken vertoont die op de flank van een strandwal wijzen. Dit komt overeen met hetgeen op de geologische kaart staat aangegeven (NITG, 1998).

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn in alle boringen in de zandige (geroerde) bovenlaag (tot circa 1,0 m -Mv) fragmenten puin, sintels en enkele fragmenten recent aardewerk aangetroffen. Hieraan wordt geen archeologische betekenis toegekend.

In boring 3 is op circa 1,0 m -Mv (0,4 m boven een ongestoord veenlaagje) een klein fragment handgevormd aardewerk gevonden, dat mogelijk in de Prehistorie is te dateren. Deze vondst is afkomstig uit een gevlekt zandpakket in of direct onder de geroerde bovengrond waarin zich veel recent materiaal bevindt. Omdat andere archeologische indicatoren ontbreken en er evenmin aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van een vondstlaag of 'oud' oppervlak, is ter controle op korte afstand van boring 3 nog een boring geplaatst (boring 4). Hieruit blijkt dat de bodem tot circa 1,3 m -Mv is verstoord. De aanwezigheid van dit fragment aardewerk valt moeilijk te verklaren. Mogelijk wijst dit op de aanwezigheid van een, mogelijk reeds verstoorde archeologisch vindplaats in de buurt van het plangebied.

Vindplaats 1 - RAAP-objectnummer VOVE 01

1. **ARCHIS-waarnemingsnummer:** nog toe te kennen
2. **Coördinaten:** 86.200/455.600; **Kaartblad:** 30G
3. **Gemeente:** Leidschendam-Voorburg; **Toponiem:** Oost-Duivesteyn
4. **Maaiveld:** bestrating
5. **Geomorfologie:** opgebrachte grond op flank strandwal
6. **Hoogte maaiveld t.o.v. NAP:** circa 0,15 m +NAP
7. **Complextype:** onbekend/losse vondst
8. **Datering:** vermoedelijk Neolithicum-IJzertijd
9. **Vondsten:** handgevormd aardewerk uit boring (VOVE boring 3)
10. **Diepteligging vondst:** ca. 1,0 m -Mv
11. **Globale omvang vindplaats:** niet van toepassing

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Uit het inventariserend archeologisch onderzoek in plangebied Veurselaan 107 blijkt dat in de ondergrond de noordwestelijke flank van een strandwal aanwezig is.

Tijdens het archeologisch veldonderzoek is in 1 boring een klein fragment (vermoedelijk prehistorisch) handgevormd aardewerk aangetroffen, zeer waarschijnlijk in een verstoord deel van de bodem, boven het veen dat de Oude Duin- en Strandzanden afdekt. Andere archeologische indicatoren ontbreken, evenals aanwijzingen voor een intacte archeologische vindplaats. Mogelijk houdt het aardewerkfragment verband met een (reeds verstoorde) archeologische vindplaats in de buurt van het plangebied.

4.2 Aanbevelingen

Omdat geen duidelijke aanwijzingen zijn aangetroffen voor de aanwezigheid van een intacte archeologische vindplaats, maar de aanwezigheid van eventuele archeologische resten niet volledig valt uit te sluiten, wordt aanbevolen in een klein deel van het plangebied (circa 5 x 10 m), ter hoogte van de boringen 3 en 4, de bodemverstorende ingrepen onder archeologische begeleiding te laten plaatsvinden. Dit houdt in dat tijdens de graafwerkzaamheden op deze locatie een archeoloog aanwezig is die eventuele archeologische resten documenteert, zonder de voortgang van de graafwerkzaamheden (ernstig) te hinderen.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de provinciaal archeoloog van Zuid-Holland (drs. R.H.P. Proos).

Literatuur

- Brinkkemper, O., e.a. (redactie), 1998.** *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Jonge, W. de, 2001.** *Op weg naar Sijtwende. De geschiedenis en archeologie van een veranderend landschap en zijn bewoners*. Vereniging Archeologische Werkgroep Voorburg.
- Koenders, M. (red), 2002.** *Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland; regio Duin- en Bollenstreek*. Provincie Zuid-Holland, Den Haag.
- Leijnse, K., 2004.** Plangebied Zijdepark, gemeente Leidschendam-Voorburg. Een inventariserend archeologisch onderzoek. RAAP-notitie 746. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989.** *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- NITG, 1998.** *Vereenvoudigde Geologische kaart van Den Haag en omgeving, schaal 1:50.000*. Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen, Haarlem.
- Rijn, M. van, 2004.** *Historie Veurselaan 103, 105, 107 en 109 te Voorburg*. Gemeente Leidschendam-Voorburg, afdeling REO/RWM.
- Stiboka, 1982.** *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartbladen 30 West en 30 oost, 's-Gravenhage*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001.** *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.0. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
-Mv	beneden maaiveld
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Overzicht van figuren en tabellen

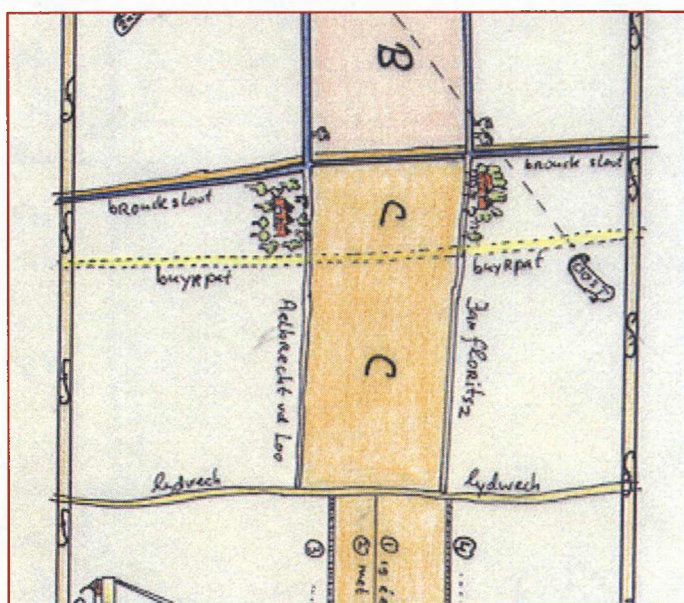
Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Figuur 2. Ligging boerderij Oost-Duivesteyn op de kaart van Jacob Coenraetsz (1560).

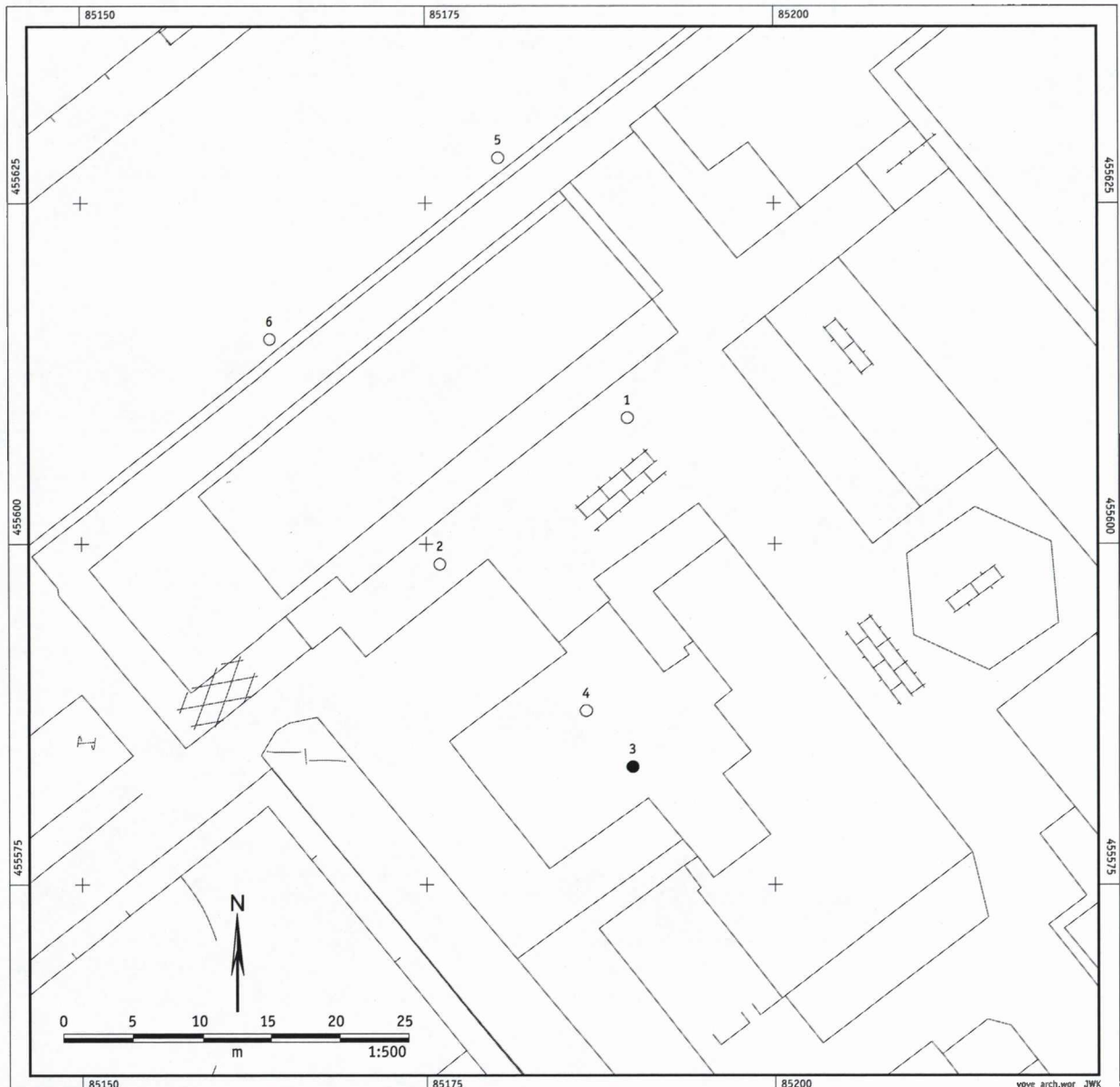
Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 2. Ligging boerderij Oost-Duivesteyn op de kaart van Jacob Coenraetsz (1560).

**Plangebied Voorburg, Veurselaan 107
Gemeente Leidschendam-Voorburg**

Resultaten booronderzoek

legenda

- boring
- boring met handgevormd aardewerk
- 102 boornummer

Figuur 1. Resultaten booronderzoek.